

КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ З ТЕМИ: «ОРІЄНТУВАННЯ В ПРОСТОРІ НЕЗРЯЧИХ ДІТЕЙ ТА З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ»

Тетяна Костенко, кандидат психологічних наук, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями зору Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України
Галина Кушнір, тифлопедагог, вихователь загальноосвітнього навчального закладу I-III ступенів «Спеціальна загальноосвітня школа-інтернат № 5 ім. Я. П. Батюка» м. Києва

Курси підвищення кваліфікації з теми: «Орієнтування в просторі незрячих дітей та з порушеннями зору» пройшли на базі Інституту спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України з 12 по 15 лютого. Слухачами курсів були вихователі, асистенти вчителя, працівники реабілітаційних центрів, працівники інклюзивно-ресурсних центрів та представники інших професій, що працюють з дітьми з порушеннями зору.

Орієнтування в просторі є одним з основних напрямів соціалізації та адаптації незрячих дітей та дітей з порушеннями зору до умов суспільства.

Орієнтуватися в просторі - тримати в полі своєї уваги все, навіть найменші сигнали, які будь-яким чином впливають на зміну навколишнього середовища. Орієнтування в просторі - це здатність людини в будь-який момент правильно уявити собі просторове співвідношення навколишніх предметів, а також своє положення відносно них. Зряча дитина орієнтується в просторі без будь-яких труднощів, зір охоплює всю обстановку в цілому і орієнтування в ній проходить на рівні умовних рефлексів, які здобуті в результаті життєвого досвіду. Для незрячих дітей - орієнтування в просторі має свої особливості. Для них це складний психічний процес.

Упровадження інклюзивного навчання та деінституалізаційні процеси в системі освіти, що нині відбуваються в країні потребують осучаснення системи підготовки та підвищення кваліфікації психолого-педагогічних кадрів, здатних реалізувати концептуальні підходи Нової української школи. Відповідно програма з просторового орієнтування розроблена з урахуванням сучасних концептуальних підходів щодо формування професійної компетентності фахівців, які працюють з незрячими дітьми та дітьми з порушеннями зору, а також їхніми родинами.

Підвищення професійної компетентності фахівців, які працюють з дітьми з порушеннями зору у просторовому орієнтуванні проводилося на основі нових концептуальних підходів, що закладені в Концепції НУШ та узгоджуються з методологічними положеннями щодо впровадження інклюзивної освіти.

Тема курсів підвищення кваліфікації розділена за наступними модулями та проходила у форматі ігор, лекцій, майстер-класів.

© Костенко Т., Кушнір Г., 2020

I. Модуль

1. Орієнтування у просторі та його значення. Формування позитивної мотивації щодо навчання орієнтуванню.

2. Вивчення готовності збережених аналізаторів. Використання збережених аналізаторів в просторовому орієнтуванні.

II. Модуль

1. Історія виникнення тростини. Види тростин. Функції тростини. Методи правильного підбору тростини для продуктивної роботи з нею.

2. Техніки роботи з тростиною.

III. Модуль

i. Орієнтування в приміщеннях. Формування уявлень про замкнутий простір. Обстеження та вивчення приміщень, де навчається або живе незряча дитина.

2. Прийоми ходьби незрячого з супроводжуючим.

Першого дня ми обговорювали методи формування у дітей позитивної мотивації щодо навчання орієнтуванню та мобільності. Моделювали різноманітні ситуації при яких тростина в руках незрячого є перевагою і навпаки, ситуації, при яких відсутність тростини ставить незрячого в залежність від рідних, знайомих, перехожих тощо. Звернули увагу слухачів на те, що тростина являється помічницею не тільки для осіб з глибокими порушеннями зору, а й людям з послабленим зором.

Розглянули види тростин та їхні особливості, ситуації при яких варто обирати ту чи іншу тростину. Оглянули, порівняли, визначили властивості тростин виготовлених з різних матеріалів та різними виробниками. Ознайомились з великою кількістю накінецьників для тактильних тростин, матеріалами, з яких їх виготовляють та їх призначенням. Велику увагу приділили критеріям підбору тростини для користувача.

Ознайомилися з основними функціями білої тростини, її важливою роллю в самостійності та незалежності людей з порушеннями зору. Вивели основні правила, які дають можливість людині з білою тростиною безпечно рухатись вулицями міста.

Здобувши такі знання всі слухачі курсу взяли до рук тростини і спробували відчувати себе на місці тих, кого вони навчають. З тростинами у руках ми розглянули техніки та прийоми використання тростини і спробували різні способи її хвату. Визначили у яких ситуаціях доцільно використовувати ту чи іншу техніку, той чи інший прийом, той чи інший хват. І завершили перший практичний день різноманітними вправами, що допомагають відпрацювати правильне виконання прийомів та технік.

Другий день був не менш насиченим інформацією та практичними заняттями ніж попередній. Ми вчилися знайомитись з приміщеннями та обстежувати їх. Слухачі були в ролі незрячих. З масками на очах та білими тростинами у руках вони рухалися вузькими та широкими коридорами, сходами, визначали місце знаходження ліфту, дверей, шукали, за допомогою тростини, ручки на них, обстежували кімнати, холи, а потім описували і склали уявлення про ці приміщення та предмети, які вони там зустрічали. Усі учасники курсу були в захваті від такого активного та цікавого дня.

Третій і четвертий день ми виділили для такої важливої теми, як супровід незрячої людини. Ми говорили про правила етичної поведінки загалом і при супроводі незрячої людини зокрема. Пригадували різноманітні курйозні ситуації, у які потрапили люди, що не знали, або не дотримувались таких правил після чого ми розбилися на пари та відтворили модель поведінки супроводжувача та супроводжуваного в процесі супроводу незрячої людини перехожим. Ми рухались коридорами-вулицями, сходинами, проходили крізь звужені місця та двері. Відпрацьовували вміння супроводжувача правильно запропонувати допомогу, уважно дослуховуватися до прохань супроводжуваного, вірно подавати рухові та голосові сигнали-підказки про наближення звуженого місця, дверей, сходинок чи бордюрів; етично вести розмову тощо. Та вміння супроводжуваного ввічливо прийняти чи відхилити допомогу, правильно рухатися у супроводі, реагувати на сигнали-підказки супроводжувача. Продовж дня кожен учасник курсів побував як у ролі супроводжувача так і ролі супроводжуваного.

Упродовж усіх днів практичні заняття перемежувались різними іграми на розвиток відчуттів, уміння орієнтуватися у просторі, шукати предмети та рухатися від точки до точки. Ці ігри стануть чудовим способом зацікавити дітей та відпрацювати з ними багато практичних навичок.

Зважаючи на те, що однією з найбільш актуальних проблем навчання і виховання дітей з порушенням зору була і залишається проблема орієнтування в просторі і мобільності, ми впевнені, що після пройденого курсу слухачі зможуть:

- сформувати в учня позитивну мотивацію щодо навчання орієнтування у просторі;
- допомогти учневі правильно підібрати тростину для ефективного її використання;
- навчити дітей правилам безпечного обстеження та вивчення приміщень;
- сформувати уявлення учня про замкнутий простір, навчити його орієнтуватися у приміщенні;
- навчити дітей технікам роботи з тростиною;
- вчити учнів прийомам ходьби незрячого з супроводжувачем.

По завершенні курсів підвищення кваліфікації всі слухачі оволоділи новими професійними компетенціями та отримали сертифікати про підвищення кваліфікації державного зразка.